

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษาซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่อง ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ (5)) ทั้งนี้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาอีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ (กรมสุขภาพจิต, 2554, หน้า 14)นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนแล้วการป้องกันและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในปัจจุบันการศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีความเจริญองกงามก้าวหน้าทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์สังคมวัฒนธรรม และสติปัญญาโรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงมีส่วนร่วมในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลืออบรมสั่งสอนฝึกฝนจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้เจริญเติบโตเป็น

มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีสุข ดังนั้น โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงต้องหาวิธีจัดการกระบวนการทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนทุกด้าน นอกจากการจัดการหลักสูตรพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาในสภาพของสังคมยุคการสื่อสารไร้พรมแดนเราต้องยอมรับว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากในการดำเนินชีวิตการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลทางความเจริญรุ่งเรืองแล้วยังมีผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการแข่งขันกันในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งปัญหายาเสพติดที่รุนแรง ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความเครียดความทุกข์ความวิตกกังวลมีการปรับตัวไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้น ม.1 – ม.3) ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ซึ่งจัดเป็นวัยวิกฤต เนื่องจากเป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหาเกิดความวิตกกังวล เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและเกิดความสับสนในการปฏิบัติตนต่อเพื่อน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2550, หน้า 9) จึงมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม เป็นต้นว่า แต่งกายผิดระเบียบ กระด้างกระเดื่อง ไม่มีสัมมาคารวะ เหม่อลอย เก็บตัว เชื่องซึม พูดจាក้าวร้าว ไม่สุภาพได้เถียง เสียงดังเอะอะ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ศึกษาถึง การเปลี่ยนแปลงของสภาพครอบครัวไทย (จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ 2551; อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 5 – 9) พบว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการไหลบ่าทางวัฒนธรรมทำให้พฤติกรรมความคิดและทัศนคติของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปทั้งในส่วนที่เป็นประโยชน์และโทษกับตัวเด็กเอง สถานการณ์เด็กในปัจจุบันจึงมีความซับซ้อนทั้งในส่วนของปัญหาและการแก้ไขมากขึ้น ปัญหาพฤติกรรมที่สำคัญของวัยรุ่นคือ วัยรุ่นไทยชอบเที่ยว สูบบุหรี่ ดื่มสุรา มีแนวโน้มของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเพิ่มมากขึ้น ที่สำคัญวัยรุ่นยังมีแนวโน้มจะพยายามฆ่าตัวตายเมื่อเกิดความกดดัน ในชีวิตมากกว่าวัยอื่น และยังเกิดอุบัติเหตุการณ์ของภาวะอุปาทานระบาศ ซึ่งเป็นอาการที่สะท้อนความเครียด วิตกกังวลเพิ่มขึ้นจากอดีตหลายเท่า ในเด็กและวัยรุ่นหญิงร้อยละ 30 ถูกจับในคดีลักทรัพย์และถูกจับดำเนินคดียาเสพติดเพิ่มเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด

ด้านการเสียชีวิตของเด็กวัยเรียนพบว่าเด็กเสียชีวิตจากอุบัติเหตุมากที่สุดถึงปีละ 1,500 - 1,800 ราย ด้านปัญหาเด็กถูกทอดทิ้งพบว่าเด็กไทยถูกทอดทิ้งเฉลี่ยวันละ 5 คน ส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้งหลังคลอดและ 4 ใน 5 คน ของเด็กที่ถูกทอดทิ้งเกิดจากแม่อายุน้อย ก่อให้เกิดปัญหาเด็กเร่ร่อนและไม่ได้เรียน

โรงเรียนเป็นสถานที่ให้การศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน และพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี ซึ่งนักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้น โรงเรียนจึงมีระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความเข้มแข็ง ลดความเสี่ยงขจัดภัยและอุปสรรคอันจะก่อปัญหา ให้กับนักเรียน และช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อให้ นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านต่างๆทั้งต่อตัวเองและขยายผลการพัฒนาไปสู่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนด้วย โดยทางโรงเรียนมีการจัดครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของ นักเรียน ทั้งที่เป็นครูแนะแนว ครูประจำชั้น และครูประจำวิชาช่วยกันแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายความรับผิดชอบผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีการสำรวจข้อมูล ผู้เรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคัดกรองและจำแนกเป็นกลุ่มตาม สภาพของนักเรียน จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข และพัฒนาผู้เรียนตามสภาพอย่างเหมาะสม มีการประเมินผลการป้องกัน แก้ไข และพัฒนาผู้เรียนการประสานและการส่งต่อ การแก้ไข และพัฒนาผู้เรียนกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และทางโรงเรียนมี การสอดส่องดูแลความพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการออกเยี่ยมบ้าน นักเรียนเพื่อจัดระบบรวบรวมข้อมูลนักเรียน วิเคราะห์ วินิจฉัย การจำแนก คัดกรองและ การกำหนดมาตรการวิธีการป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมตามลักษณะพฤติกรรม จัด บรรยายภาคสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและแนวทางการปฏิบัติต่อนักเรียนที่เสริมสร้างความ ไว้วางใจ ความอบอุ่น ปลอดภัย จัดกิจกรรมที่เสริมสร้าง สัมพันธภาพและความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครองในลักษณะ "ศิษย์-ครู-ผู้ปกครอง" และการ เยี่ยมบ้านนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 5-7) การพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ การ วิเคราะห์ครู ในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณา สนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพครูให้มีความ เป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อาศัยความร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบและสถาบันการศึกษาชั้นสูง รวมทั้งชมรม วิชาชีพซึ่งจะช่วยพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตาม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ(กระทรวงศึกษาธิการ,2545,หน้า27) บทบาทของครูที่กล่าวมานั้นคงมิใช่เรื่องใหม่เพราะมีการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอและได้ดำเนินการมานานแล้วนับตั้งแต่อดีตจนได้รับยกย่องให้เป็นบุชนิยบุคคล แต่เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบที่มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิควิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้ว ความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ผลดีย่อมเกิดขึ้นกับทุกคนทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หรือสังคมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนทุกคน เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ คือ เป็นคนดี มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ประกอบอาชีพที่มั่นคง ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมรวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขวัตถุประสงค์การจัดให้มีระบบการดูแลนักเรียน คือ เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีหลักฐานการตรวจสอบได้ เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือพัฒนาเต็มศักยภาพเป็นคนดีที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีมากมาย เช่น ได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงภาพปัญหา มีสัมพันธภาพที่ดีกับครู เกิดความรู้สึกที่อบอุ่นและไว้วางใจครู รู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้ได้รับการพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความฉลาดด้านอื่นๆ ต่อไป เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพ ได้รับการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตที่ดี ซึ่งได้แก่ ทักษะการรู้จักตนเอง การเรียนรู้ทักษะทางสังคม การจัดการ และสร้างงานอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 16)

โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง มีนักเรียนทั้งสิ้น 534 คน เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จากการรายงานผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลา

ภิเชก ประจำปีการศึกษา 2558 ที่ผ่านมา พบว่ามีเด็กนักเรียนบางคนยังไม่ประพฤติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยของทางโรงเรียน เช่น การแต่งกายผิดระเบียบของทางโรงเรียน การหนีเรียน ขาดเรียน ไม่เข้าชั้นเรียน ดุด่าเกม ปัญหาชู้สาว มีนิสัยก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท ลักขโมย ยาเสพติด (โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก, 2558, หน้า 2) จากปัญหาดังกล่าวโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ได้ดำเนินการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ปรากฏว่างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก นั้นยังไม่สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เท่าที่ควร เนื่องจากบุคลากรยังขาดความรู้และความเข้าใจ เอาใจใส่และการประสานงานที่ดี และไม่สามารถนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง(โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก, 2558, หน้า 3)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพราะครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research : PAR) ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับครูทุกคนในโรงเรียนซึ่งแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดของเคมมิสและแมกแทการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988 หน้า 11, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2553, หน้า 301-303) คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Obsveration) และการสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยมุ่งหวังให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ทางด้านการส่งเสริมนักเรียนและด้านการป้องกันปัญหามิให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงและสามารถแก้ไขพฤติกรรมเบื้องต้นด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะมีผลต่อนักเรียนโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ไว้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นอย่างไร
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. เพื่อศึกษาแนวทางและดำเนินการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพและปัญหา ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
3. ครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพได้
4. กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้รับการพัฒนา จะส่งผลให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตงานวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย จำนวน 11 คน ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้วิจัย คือ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 คน
 - 1.2 ผู้ร่วมวิจัย คือ ครูโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก จำนวน 10 คน
 - 1.2.1 ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน
 - 1.2.2 ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน
 - 1.2.3 ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คน
 - 1.2.4 ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 คน
 - 1.2.5 ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน

- 1.2.6 ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 39 คน ประกอบด้วย
 - 2.1 กลุ่มผู้นิเทศ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก จำนวน 2 คน
 - 2.2 กลุ่มตัวแทนนักเรียน ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ห้องเรียนละ 2 คน จาก 12 ห้องเรียน จำนวน 24 คน ซึ่งใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้อง
 - 2.3 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 12 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้อง
 - 2.4 วิทยากร คือ ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาศักยภาพภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 1 คน
3. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

 - 3.1 เนื้อหา ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 3.1.2 การคัดกรองนักเรียน
 - 3.1.3 การส่งเสริมนักเรียนและพัฒนา นักเรียน
 - 3.1.4 การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา
 - 3.1.5 การส่งต่อนักเรียน
 - 3.2 แนวทางที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพภาพครู ประกอบด้วย
 - 3.2.1 การศึกษาดูงาน
 - 3.2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - 3.2.4 การนิเทศภายใน
4. ขอบเขตด้านวิธีดำเนินการวิจัย

ใช้หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยดำเนินการไม่น้อยกว่า 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

 - 4.1 ขั้นการวางแผน (Planning)
 - 4.2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action)

4.3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation)

4.4 ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflection)

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

5.1 วงรอบที่ 1

ตั้งแต่ 16 พฤษภาคม 2559 ถึง 7 ตุลาคม 2559

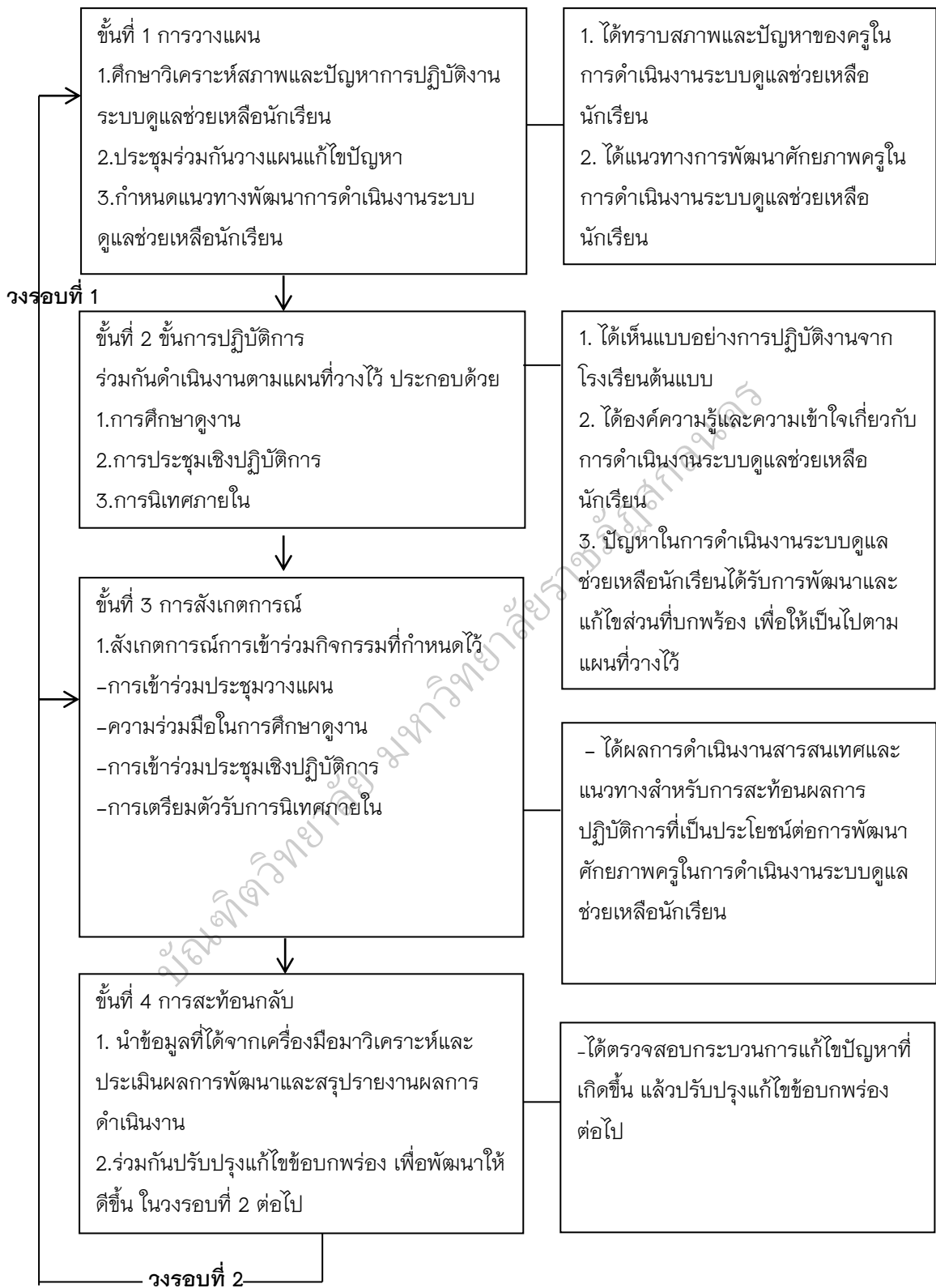
5.2 วงรอบที่ 2

ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2559 ถึง 16 ธันวาคม 2559

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาและประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart, 1988, pp. 353-364 อ้างถึงในองอาจ นัยพัฒน์, 2554, หน้า 301-303) เป็นกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน ซึ่งสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพประกอบ 1

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นียมคัพทเจพาะ

เพื่อให้ความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้นียมคัพทเจพาะ ดังนี้

1. การพัฒนาคักยภาพครู หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเสริมสร้างคักยภาพการทำงานให้ครูโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน โดยการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ และสามารถพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

2. แนวทางการพัฒนาคักยภาพครู หมายถึง วิธีการดำเนินการพัฒนาพัฒนาคักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

3. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อย่างมีขั้นตอน ที่ชัดเจนสอดคล้องกับการบริหารทั้งระบบของสถานศึกษา โดยอาศัยคักยภาพและความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีต่อครู รวมทั้งการประสานสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง วิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูล และการทดสอบ เพื่อให้สามารถนำไปวางแผนในการป้องกัน ช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม โดยข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบและรวบรวมไว้ ได้แก่ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัย พฤติกรรมทางเพศและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรอง ซึ่งเป็นการจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามพฤติกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้น ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความรุนแรงหรือความถี่ของปัญหา โดยในการดำเนินการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษามีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์ การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้

เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลได้เรียนรู้และพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหาและดำรงตนได้เหมาะสมตามวัยโดยใช้รูปแบบที่หลากหลายตามสภาพและความเหมาะสมได้แก่ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุมผู้ปกครองนักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการพิเศษต่างๆ

3.4 การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข หมายถึง การดูแลเอาใจใส่และช่วยเหลือนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหาจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือโดยใช้รูปแบบที่หลากหลายได้แก่การให้คำปรึกษาเบื้องต้น กิจกรรมในชั้นเรียน การสื่อสารกับผู้ปกครอง กิจกรรมเสริมหลักสูตรและการเยี่ยมบ้านนักเรียน

3.5 การส่งต่อนักเรียน หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือนักเรียนในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วแต่เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นหรือกรณีที่เกิดมีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาสก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสมต่อไป โดยการส่งต่อมี 2 ลักษณะ คือ การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

4. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในปีการศึกษา 2559 โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

5. ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

6. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริการบริหาร จัดการ การดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

7. ผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ข้าราชการครูโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ปีการศึกษา 2559

8. ครูที่ปรึกษา หมายถึง ครูผู้สอน พนักงานราชการ ที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำห้องเรียน โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

9. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 480 คน

10. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง พ่อ แม่ หรือผู้ดูแลอุปการะนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนเหล่าคามพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ประจำปีการศึกษา 2559

11. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการที่โรงเรียนได้แต่งตั้ง และเชิญมาเป็นกรรมการให้ความเห็นชอบในการจัดกิจกรรมต่างๆ และร่วมวางแผน ด้านการจัดการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนครู 1 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 1 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 1 คน ผู้แทนองค์กรศาสนา 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

12. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าและการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน โดยกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา หรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นให้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีขั้นตอน ดังนี้

12.1 การวางแผน (Planning) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาด้วยกันระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้ปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไข ตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของปัญหา และนำปัญหานั้นมากำหนดแนวทางในการแก้ไข

12.2 การปฏิบัติการ (Action) เป็นขั้นนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนการดำเนินการ โดยการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อทำการปรับปรุง แก้ไข และการกำหนดแผนควรจะมีมาตรการยืดหยุ่น ปรับได้

12.3 การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นขั้นตอนตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเข้ามาช่วย

12.4 การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินการทำงาน ตรวจสอบกระบวนการในการแก้ไขปัญหาหรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัด

13. ผลการดำเนินงาน หมายถึง ผลการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ที่มีคุณค่าต่อการปฏิบัติงานภายในเวลาที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน ภายใต้การสังเกต จดบันทึกและประเมินโดยหัวหน้างาน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบและมาตรฐานแบบเดียวกัน มีเกณฑ์การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติให้ความเป็นธรรมโดยทั่วกัน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี